

La llei de barris comença a donar fruits

El desembre del 2004 es van adjudicar els ajuts als tretze primers projectes que es beneficiaran de la llei de millora de barris, àrees urbanes i viles de Catalunya. Un any després de la primera adjudicació, quan ja són trenta els projectes aprovats per la llei més destacada del Govern tripartit, repassem la rehabilitació dels barris de Santa Caterina i Sant Pere de Barcelona, del centre històric de Balaguer, i del barri del Carme de Reus.

Els barris de Santa Caterina i Sant Pere, a Barcelona, ja fa uns anys que estan potes enlaire. Primer, va ser l'enderroc de les illes de cases més malmeses pel pas del temps i l'abandó a tocar del carrer Comerç; es tractava d'ajudar el barri a respirar. Més tard, va arribar la reforma del vell mercat de Santa Caterina, i ara li ha tocat el torn al Pou de la Figuera. S'hi fan tantes coses que els únics que saben situar-se als carrers canviant i a les noves places són els veïns de la zona, que en saben apreciar els canvis per petits que siguin.

L'Ahmed va arribar a Barcelona a mitjan anys noranta. Eren temps de canvis. La zona de la ciutat situada a tocar del mar, en els barris de la Ribera, Santa Caterina i Sant Pere, integrada majoritàriament per gent gran del país, acollia nous vinguts de tot el món que cercaven habitatge a bon preu. La transformació es va començar a notar en l'ambient del carrer Carders, on cada tarda es trobaven per xerrar una munió de dones de l'Amèrica Central. També en les vestimentes, quan van començar a deixar-se veure les gel·labes i els xadors, i en els comerços, amb l'aparició dels primers aparadors plens de productes i colors exòtics provinents de tot el globus, des dels altiplans del Perú fins als deserts d'Algèria.

Però com explica l'Ahmed, també van arribar els problemes. "La convivència es feia cada dia més difícil, no només entre els immigrants i els residents de tota la vida sinó també entre àrabs i sud-americans". A la massificació en un barri ja molt degradat abans de l'arribada de la immigració, s'hi van sumar les obres del mercat. Des de l'Ajuntament de Barcelona veien com les reformes portaven la zona fins a un punt de no-retorn, amb carrers aixecats i edificis en runes, zones fosques, en definitiva, on es corria el risc que s'acabessin imposant la degradació i la marginació.

En Joan regenta un bar de tota la vida en un dels carrerons que connecten el carrer Carders amb el carrer de la Princesa. Els migdies el local és ple a ves-sar, "ara que hi ha tantes obres al barri". A ell li han anat bé les reformes, "com a la resta de la gent", diu. "Ja era hora que això fes una altra cara. Fa uns anys, de nit, no es podia sortir al carrer. Podies tenir un ensurt i els botiguers estaven desesperats amb tanta delinqüència."

La majoria de comerciants del barri us explicaran el mateix si els ho pregunteu. De fet, aquesta va ser una raó de pes perquè el departament de Política Territorial i Obres Públiques es decidís, entre

d'altres, per la proposta del consistori barceloní. Era la primera convocatòria d'ajuts de la llei de barris, que no solament aposta per finançar projectes de reconstrucció de barris degradats sinó també per a la revitalització social i econòmica de les zones on hi ha risc que augmenti la marginació. El projecte dels barris de Santa Caterina i Sant Pere és ambiciós i ja ha començat a donar fruits. D'una banda, s'aprofita el nou mercat, que ja s'ha posat en marxa. Dissenyat pel malaurat arquitecte Enric Miralles, és un punt d'atracció de gent de tota la ciutat i també de turistes que vénen a veure'n la meravellosa coberta d'onades multicolors. Però, per recuperar la zona, cal anar més enllà de les grans re-

formes. Cal obrir el barri a la resta de la ciutat i, a més, millorar la qualitat de vida dels seus habitants.

Barris en transformació. El projecte d'intervenció integral invertirà als barris de la ciutat vella quasi 15 milions d'euros, dels quals més de 7 són a càrrec de la Generalitat de Catalunya i la resta a càrrec de l'Ajuntament de Barcelona. Els fons han de servir per afrontar les noves realitats socials i per millorar la cohesió social. Amb aquest objectiu, s'ha previst la construcció d'equipaments, l'arranjament d'espais públics, la potenciació de la vida social del barri i l'impuls de l'activitat comercial i econòmica.

A Santa Caterina, l'any s'acaba amb l'adquisició dels terrenys que es destinaran a equipaments. S'hi construirà un centre cívic i també una residència per a la tercera edat. Amb una sèrie de petites intervencions ja s'han arranjat diferents racons que s'han convertit en petites zones verdes. Els ciutadans que havien de conviure amb la degradació estan satisfets amb els canvis que ja es comencen a notar a la zona. La sensació és que s'han fet coses, tot i que encara queda molta feina per fer. Segons l'Ahmed, "ara podem sortir a passejar amb les criatures i ja no cal que els vigilis a tothora". Queden enre els edificis i els solars abandonats, plens de runes i escombraries.

Però el barri ha de viure encara molts canvis. Pel que fa als equipaments, a la zona del Pou de la Figuera es construirà un centre cívic, una escola d'adults i es millorarà el local d'entitats. El projecte de rehabilitació integral del barri també planteja la construcció d'una nova residència per a la tercera edat. D'altra banda, com que la gestió dels residus en un barri amb els carrers tan estrets i una densitat de població alta comporta un problema, s'ha previst construir-hi una minideixalleria. A més, el projecte aposta per facilitar els tràmits per a la rehabilitació d'edificis i per revitalitzar el comerç a través d'una campanya informativa amb plafons i tríptics. Se senyalitzen itineraris d'interès que creuen

verticalment els tres barris del barri antic de Barcelona, des de la Ribera fins a Sant Pere, i també s'organitzen visites guiades. L'objectiu és evitar el risc de la formació d'un gueto i fer que el barri sigui atractiu per als que hi viuen i també per a la resta de la ciutat. El turisme és un factor que cal tenir en compte. Cal aprofitar l'interès, ja consolidat, per les zones més emblemàtiques del barri Gòtic, i aprofitar el potencial turístic dels

llocs menys concorreguts, però no per això menys interessants. El de Santa Caterina és un exemple de la transformació que estan coneixent molts barris de Catalunya.

Revitalitzar quaranta barris de tot Catalunya. La llei de millora de barris, àrees urbanes i viles aprovada pel Govern català l'any 2004 proposa cofinançar, entre la Generalitat i els

ajuntaments interessats, els projectes de millora i rehabilitació integral dels barris més deteriorats, econòmicament, estructuralment i socialment, de Catalunya. Es crea un fons financer a disposició dels consistoris, que han de presentar els seus projectes a concurs. És la Generalitat qui decideix quines actuacions són prioritàries. El finançament és al 50%, per la qual cosa l'oferta esdevé molt llaminera per als ajuntaments, ja que per si sols no tindrien la capacitat suficient per dur a terme intervencions de caràcter global. De fet, quan es tracta de revitalitzar un barri degradat estructuralment, però també socialment, calen projectes que afrontin la totalitat del problema, si es vol assegurar l'èxit. Fins al moment s'han resolt dues convocatòries i s'han adjudicat ajuts a una trentena de barris del país. El pressupost total de les intervencions frega els 400 milions d'euros, dels quals el Govern català en finança pràcticament 200, i la resta corre a càrrec dels ajuntaments. Però l'objectiu que es va marcar el Govern quan va plantejar la llei era haver engegat un total de 40 projectes de rehabilitació integral abans de la fi de la legislatura. Tanmateix, tal com indica Oriol Nel·lo, secretari de Planificació Territorial i president de la Comissió de gestió del programa, "entre la convocatòria de l'any 2006 i la del 2007 adjudicarem ajuts a uns altres 30 barris, de manera que, molt possiblement, acabarem la legislatura amb una seixantena de barris en curs de rehabilitació".

I tot fa pensar que al nou concurs s'hi presentaran força projectes. De fet, l'interès dels ajuntaments s'ha fet palès en les convocatòries anteriors. En la primera, el desembre del 2004, hi van optar 66 barris, dels quals el Govern català en va triar 13. La segona convocatòria va tenir lloc el mes de juliol d'aquest any i s'hi van presentar 77 ajuntaments, dels quals van obtenir ajudes 17 projectes. A l'hora de seleccionar les rehabilitacions que se subvencionaran, es tenen en compte diversos criteris. Són prioritàries les mancances urbanístiques, però també el dèficit d'equipaments i les problemàtiques socials. A fi de facilitar la tria, s'estudien les característiques demogràfiques de cada barri i les problemàtiques particulars. No és el mateix un barri amb una densitat de població baixa o sense població amb risc d'exclusió

social que un barri on la pressió demogràfica sigui important i on es concentrin determinats col·lectius d'immigrants. En aquest sentit, els responsables de fer les adjudicacions tenen en compte les problemàtiques socials i econòmiques de cada barri; és a dir, l'atur, la marginació, les persones beneficiàries de pensions assistencials o els grups que poden patir exclusió social. Segons la Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques, tots els projectes requereixen una atenció especial per les seves característiques. Ara bé, cal fer la tria segons els barris on les actuacions siguin més urgents i els projectes siguin més elaborats. "Es molt important", afirma Nel·lo, "que els projectes tractin tota la problemàtica del barri, de tal manera que no es facin només millores parcials sinó veritables operacions de rehabilitació integral".

Centre històric de Balaguer. Un bon exemple és el cas del nucli històric de Balaguer. A la capital de la Noguera ja s'han començat a notar els canvis que

comportarà la llei de barris. El centre és d'origen àrab, amb carrers estrets que avui dia es troben molt dregradats. El projecte de rehabilitació integral preveu la construcció de 180 places d'aparcament i l'eixamplament de carrers, i aposta per una sèrie d'iniciatives que pretenen posar fre a la degradació social perquè, a més de la problemàtica estructural, el barri també afronta reptes socials. Així doncs, la ciutat posarà en marxa el Centre de Serveis i Recursos d'Atenció a l'Immigrant i es renovaran i milloraran els pòrtics comercials per impulsar el comerç al centre antic. El projecte que va presentar l'Ajuntament de Balaguer significa una inversió de poc més de 16 milions d'euros, dels quals la Generalitat en finançarà 8 milions.

El barri del Carme de Reus. Una suma semblant s'invertirà al barri del Carme de Reus. Aquest cas és particular perquè s'hi conjuguen les necessitats socials i unes reformes estructurals que tenen interès històric. I és que aquest barri ocupa un espai adjacent al centre co-

mercial de Reus, un dels pols d'atracció històrica de la ciutat. Cal aprofitar aquest fet, si tenim en compte que el barri del Carme va construir-se com a barri obrer de la capital del Baix Camp, a cavall del segle XIX i del XX, en plena revolució industrial. El que aleshores era la perifèria de la ciutat, ara es troba a tocar del centre, en una zona molt degradada que no aprofita prou el potencial històric d'un barri en el qual la majoria d'habitatges són anteriors al 1930 i conserven el regust de la Catalunya industrial de principi de segle.

La tendència al despoblament, amb gairebé un terç dels edificis buits, se suma a la marginació de la zona, que ha vist com a poc a poc tancaven les poques botigues que quedaven. El pla de rehabilitació integral inclou l'expropiació de fins a 65 edificis que s'enderrocaran per deixar espai a diverses places i jardins urbans. També s'ha planejat la construcció d'aparcaments subterranis i l'eixamplament i l'obertura de nous carrers. Tot plegat, amb un pressupost que proper als 17 milions d'euros. La superfície de sòl destinada a espai lliure i a vialitat s'incrementarà en 1.000 metres quadrats, repartits en tot l'àmbit, si bé cal destacar la creació de les places del carrer Jovellanos, del Bisbe Grau i del Vapor Vell, en la qual també es construiran equipaments.

Santa Caterina i Sant Pere, a Barcelona, el centre històric de Balaguer i el barri del Carme de Reus són tres exemples de l'aplicació de la llei de millora de barris, àrees urbanes i viles. Però, n'hi ha deu més. En la mateixa convocatòria es van aprovar ajuts a barris de Badalona, Santa Coloma de Gramenet, l'Hospitalet, Barcelona, Salt, Terrassa, Olot i Manlleu, entre d'altres. En la segona, el juliol d'aquest mateix any, els ha tocat el torn a barris com el de Santa Eugènia i Can Gibert, a Girona; el de la Ribera, a Montcada i Reixac; el de Sant Cosme, al Prat de Llobregat, o el barri Vell de Ripoll. I vindran després la tercera i quarta convocatòria d'ajuts prevista per al febrer del 2006 i inicis del 2007. Una transformació que, a poc a poc, va fent-se un lloc entre els habitants dels barris beneficiats i que, tal com asseguren des del Govern català, ha de provocar canvis palpables en els propers anys.

Dani Brugarolas